

KÜRESELLEŞME KARŞISINDA BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

Prof. Dr. Anil Çeçen*

Globalisation, a concept which was posed as a new project in the 1990s has become the symbol of the shift from the modern times to the post-modern. The UN, as the most important organisation in the second half of the 20th century that is assumed to be the last period in modern times, aimed to maintain world peace and security. The organisation, which is built on the principle of sovereign equality among nation-states, can play an important role in the international arena if the dominating influence of a few strong states and the finance capital is avoided. With respect to this, a reformed UN is of great importance to the continuity of the system built on equality.

İnsanlık tarihi kavga, savaş ve çatışmalarla dolu olan bir geçmiş günümüze yansıtmaktadır. Tarihin ilk dönemlerinden bu yana insanların yaşamından çekişme, çatışma ve kargaşa hiçbir zaman eksik olmamıştır. İlk toplumdan Orta Çağa, Aydınlanma Döneminden Modern Çağlara insanlık tarihinin savaşlar ile dolu olduğu görülmektedir. İnsanlar güvenlik içinde yaşamak, yaşadıkları ülkede tehlikelerden uzak durmak, içinde buldukları bölgeyi tehdit eden çeşitli gelişmelere karşı uyanık durmak ve gerekirse savaşmak üzere, tarihin her döneminde içgüdüsel olarak kavgaya ve dövüşmeye yatkın durmuşlardır. İnsanın doğasında varolan birbirini yeme duygusu en güzel biçimde filozof Hobbes tarafından dile getirilmiştir. Ona göre, "İnsan insanın kurdudur". İnsanlar içinde buldukları toplumda yaşayabilmek, varlıklarını sürdürebilmek, kişiliklerini geliştirmek için her zaman bir çaba içinde olmuşlar ve bu eğilim de toplumsal yaşamı kendiliğinden bir çekişme süreci içerisine sürüklemiştir. Sosyal bir yaratık olan insanoğlu, toplum içinde sürekli olarak çekişme içerisinde yaşamak zorunda kalmıştır. Çekişmeler toplum içerisinde düzeni ve barış içinde yaşama eğilimlerini sarsmış, zaman zaman kavga ve çatışmalara dönüşerek insanlığın zararına olabilecek sonuçlara yol açmışlardır.

* ASAM Yönetim Kurulu Üyesi

Avrasya Dosyası, BM Özel, İlkbahar 2002, Cilt: 8, Sayı: 1, s. 190-204.

İnsan her yerde insan olduğu için, kendi toplumundaki kişiliğini sonraları evrensel alana da taşımış ve ulusların oluşumundan sonra gündeme gelen uluslararası toplum yaşamı içerisinde de aynı çekişme ve çatışma eğilimlerini göstermiştir. Belirli bölgelerdeki uzun süreli ortak yaşamlar ulusları tarih sahnesine çıkartırken, bu kez insanlar arasındaki çekişmenin aynı doğrultuda insanlar topluluğu olan uluslararası alanda da görülmeye başlanmıştır. Ulus önceki dönemde dünyanın çeşitli bölgelerinde oluşan devlet yapılarının ya da imparatorlukların daha geniş alanda hegemonya yarışına girdikleri görülmüş, imparatorlukların çöküşünden sonra da ortaya çıkan devlet yapılarında görülen uluslaşma süreci, insanlar arasındaki çekişmenin benzerini uluslararası alana taşımıştır. İnsanlar arasındaki çekişmeler nasıl toplum barışını tehdit edip bozmuşsa, uluslararası çekişmeler de çatışmaya dönüşerek yüzyıllarca dünya barışını tehdit etmişlerdir. Dünya tarihinin çeşitli dönemlerine bakıldığında son derece kanlı sayfalar görülmekte, tarihin her döneminde insanların bu çekişme ve çatışmalar yüzünden çok fazla acılar çektiği anlaşılmaktadır.

Tarih öncesinde başlayan çatışma ve savaş süreci, İlk ve Orta Çağları da aşıttan sonra Yeni ve Yakın Çağlarda doğru gelişmeler gösterince, insanoğlunun düşünce dünyasında yavaş yavaş bu olumsuz gidişe karşı çeşitli önlemler alma eğilimi ortaya çıkmaya başlamıştır. Özellikle, Hugo Grotius isimli düşünürün bu dönemde evrensel barış üzerine kafa yordüğünü ve insanlığın gelişimini muhtemel savaşlardan kurtarmak üzere yeryüzünde sürekli bir barış düzeninin kalıcı olarak gerçekleştirilmesine öncülük ettiği görülmektedir. Grotius'un başı çekmesi üzerine özellikle doğal hukuk yanlısı olan filozofların insanın doğuştan gelen hak ve özgürlükleri üzerinde durdukları ve bunları güvence altına almak üzere çeşitli düşünceler geliştirdikleri gözlemlenmiştir. 16. yüzyıldan başlayarak 20. yüzyıla gelinceye kadar, insanın doğuştan gelen hak ve özgürlüklerinin kutsal olduğu ve bunları güvence altına almak için de çeşitli girişimlerin düşünce platformunda savunulduğu görülmüştür. Özellikle, uluslaşma trendlerinin çok fazla ön plâna çıktığı 18. ve 19. yüzyıllarda, uluslararası rekabetin savaşlara dönüşmesini önleyici girişimlerin sürekli olarak gündeme geldiği gözlemlenmiştir. 20. yüzyıla girerken, Avrupa'nın önde gelen bütün ülkeleri uluslaşma süreçlerini tamamlamışlar ve dünya egemenliği yarışında öne çıkmanın arayışı içinde olmuşlardır. Bu arayış insanlığın karşısına Birinci Dünya Savaşı'nı çıkarmıştır.

İspanya'da Endülüs uygarlığının çöküşü üzerine, Akdeniz ülkelerinden dünyaya deniz üzerinden açılma döneminin başlaması beş yüz yıllık sömürge çağını başlatmış ve Batı Avrupa'nın bütün ülkeleri dünyanın her bölgesinde bir sömürge savaşı içerisinde

olmuşlardır. İngiltere, Fransa ve İspanya gibi büyük ülkelerle Hollanda, Belçika ve Portekiz gibi küçük ülkeler beş kıtada sömürge yaratabilmenin yarışı ve çekişmesi içinde olmuşlardır. Onların başlattığı bu sömürgeci küreselleşme çağında, dünyanın bir çok bölgesinde savaşlar birbirini izlemiştir. Dünyanın orta bölgelerinde imparatorluklar çekişirken, Batı Avrupa'nın sömürgecileri de evrensel düzeyde sömürge kavgasına sürüklenmişler ve bu durumun sonucu olarak da savaşlar sürekli olarak birbirini izlemiştir. Dünya ülkelerinin, yer altı kaynaklarının ve pazarlarının paylaşım kavgası savaşları insanlığın gündeminden hiçbir zaman eksik etmemiş, dünyada barışın gerçekleşmesi her zaman için bir düş olarak kalmıştır. Modern Çağların uygarlığına doğru ilerleme gösteren insanlık tarihinin son dönemlerinde, savaşların yarattığı büyük yıkım ve katliamlara karşı bir dünya gücünün oluşturulması ve bütün ülkelerin biraraya gelmesi ile gerçekleştirilecek güçlü bir uluslararası örgütlenmenin böylesi bir gereksinmeyi karşılayabilmesi için yoğun girişimler gündeme gelmiş ve ancak 20. yüzyılda bu doğrultuda bir sonuca varılabilmektedir. Dünya çapında bir uluslararası örgütlenmenin kurulabilmesi ancak bir dünya savaşı sonrasında mümkün olabilmektedir.

Ulusal birliğini gerçekleştirilmede geç kalan İtalya ve Almanya'nın güçlü ulus devletler olarak dünya arenasına çıkması ile eski emperyalist düzen sarsılmış ve bu yeni güçlerin de emperyalizm ile beraber sömürgeciliğe yönelmeleri üzerine dünya tarihinin en büyük kavgası çıkmıştır. Ortaya bir de ekonominin can damarı haline gelen petrol kavgası çıkınca böylesine büyük bir kavgayı kimse önleyememiş ve 20. yüzyılın başlarında Birinci Dünya Savaşı patlak vermiştir. Böylesine büyük bir savaş sonucunda milyonlarca insanın ölümü ve bir çok ülkenin yerle bir olması gibi büyük zararlar gerçekleşince, savaş sonrasında uluslararası barışı sağlayacak bir evrensel örgütün kurulması girişimleri gündeme getirilmiştir. Birinci Dünya Savaşını bitiren antlaşmalardan olan Versailles Protokolü ile 1919 yılında Milletler Cemiyeti adı altında bir örgütlenmenin yolu açılmıştır. Ülkeler ve uluslararası ilişkilerin geliştirilmesi yolu ile barışın sağlanmasında ilk olarak evrensel ve sürekli bir görev üstlenen bu örgüt, kuruluşundaki iyi niyete rağmen ancak çeyrek yüzyıllık bir yaşama sahip olabilmektedir.

Evrensel barışı gerçekleştirmek üzere kurulan bu örgüt, ne yazık ki İkinci Dünya Savaşının meydana gelmesini önleyememiş ve çok kısa zamanda başarısızlığa uğramıştır. Birinci Dünya Savaşının korkunçluğu Amerika ve Fransa'da barışçı eğilimleri artırdı, ABD başkanı Wilson yayınladığı bir deklarasyon ile barışı sağlamak üzere uluslararası bir

örgütün kurulmasını istenmiştir. Lahey Konferansında ele alınan bu konu, resmi olarak Versailles Antlaşması'nın yürürlüğe girdiği 10 Ocak 1920 tarihinde gerçekleşme şansına sahip olmuştur. Adaletle dayanan yeni bir uluslararası düzen kurmayı amaçlayan Milletler Cemiyeti'nin görevi iki yönlüydü. Savaşları önleyerek ya da bastırarak uluslararası güvenliği güvence altına almak, toplumsal ve kültürel ilerlemeyi desteklemek amacıyla uluslararası bütun alanlarda işbirliğini geliştirmek, Milletler Cemiyeti'nin iki ana fonksiyonu olarak ortaya çıkıyordu. Bu örgüte üye olan devletlerin siyasal sınırları ve bağımsızlıkları güvence altına alınıyor ve üye devletler arasında karşılıklı saygıya dayalı bir yeni uluslararası düzen oluşturuluyordu. Kültürel ve uluslararası alanlarda da ülkeler arasında karşılıklı işbirliğini ve dayanışmayı sağlamak üzere Milletler Cemiyeti'ne önemli görevler veriliyordu. Örgütün kuruluşunu sağlayan uluslararası protokolde teker teker sayılan bu görevler, Milletler Cemiyeti'nin çalışma alanlarını da belirliyordu. 32 kurucu üyenin yanısıra 13 devlet de bu örgüte katılmak için davet ediliyordu. Üye devletlerin temsilcilerinden oluşan meclis ile konsey ve sekreteryaya örgütün birimleri olarak kuruluyordu. Gevşek bir örgütlenme olarak kurulan Milletler Cemiyeti bir anlamda üye devletler konfederasyonu olarak doğuyordu.

Amerikan Senatosunun Versailles Antlaşmasını onaylamaması, Brezilya'nın üyelikten çekilmesi, 1929 Ekonomik Bunalımı'nın dünyayı sarsması ile beraber İkinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesi de, Milletler Cemiyeti'nin ölü doğmasına ve fazla etkinlik gösterememesine neden olan gelişmeler olarak birbirini izliyordu. İkinci Dünya Savaşı'nın çıkışını ve gelişmelerini çaresiz biçimde izleyen Milletler Cemiyeti, bu savaşın sona ermesinden sonra daha güçlü bir uluslararası örgütlenmeye gidilmesi ile yerini Birleşmiş Milletler örgütüne bıraktı. Dünyada barış ve güvenliği korumak, hak eşitliği ve kendi kaderini belirleme ilkeleri temelinde ülkeler arasında dostluk ilişkilerini geliştirmek; ekonomik, toplumsal, kültürel ve beşeri sorunları çözmede uluslararası işbirliğini sağlamak amacı ile, 24 Ekim 1945 tarihinde Birleşmiş Milletler örgütü oluşturuldu. Böylesine bir örgütlenmeye gidilirken, gevşek konfederasyon türünde daha önce kurulmuş olan Milletler Cemiyeti deneyiminin başarısızlığından yararlandı. İkinci Dünya Savaşı'nın çıkmasına neden olan mihver ülkelere karşı biraraya gelen 51 ülkenin imzası ile Birleşmiş Milletler örgütü, uluslararası alanda devreye sokuldu.

Birleşmiş Milletler'in birincil amacı, dünyada barışı ve güvenliği korumak olarak belirlendi. Özellikle böylesine büyük bir amacın gerçekleştirilebilmesi için beş büyük ülkenin sürekli üye olarak görev yaptığı Güvenlik Konseyi'nin kararları önem taşımaktadır. Uluslararası sorunlarda büyük ülkelerin anlaşamamalarını, özellikle ABD ve Rusya

arasında yaşanmakta olan büyük rekabet Güvenlik Konseyi çalışmalarını engellediği gibi, bu kuruluştan doğru dürüst karar çıkmasını da engellemektedir. Güvenlik Konseyi'nin yanısıra, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Vesayet Meclisi ve Uluslararası Adalet Divanı Birleşmiş Milletler örgütünün içinde yer alan ana organlardır. Birleşmiş Milletler ayrıca, uluslararası ilişkilerde gereksinme görülen birçok alanda kendine bağlı olarak çeşitli kuruluşlar kurmuştur. Ticaret ve Kalkınma Konferansı, Kalkınma Örgütü, Eğitim ve Bilim Örgütü, Gıda ve Tarım Örgütü, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Çalışma Örgütü, Denizcilik Örgütü, Düşünce Hakları Kurumu, Çocuk Fonu, Çevre Programı, Nüfus Hareketleri Enstitüsü, Sivil Havacılık Örgütü, Telekomünikasyon Birliği, Atom Enerjisi Ajansı, Dünya Sağlık Örgütü, Evrensel Posta Birliği, Sınai Kalkınma Örgütü, Sermaye Geliştirme Fonu, Mülteciler Yüksek Konseyi gibi uluslararası kuruluşların hepsi Birleşmiş Milletler örgütü çatısı altında kurulmuş olan evrensel kurumlardır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun ve Güvenlik Konseyi'nin almış olduğu kararlar doğrultusunda bu uluslararası kuruluşlar, Birleşmiş Milletler'in amaçlarına uygun olarak çalışmalarını sürdürürler. Dünya işlerinin aksamadan yürütülmesi bir anlamda Birleşmiş Milletler örgütünün omuzlarına yüklenmiş olan bir sorumluluktur.

Birleşmiş Milletler örgütünün çalışma alanları esas olarak dört ana başlıkta toplanabilir. Barışın kurulması ve sürdürülmesi, siyasal gelişmelerin sağlanması, ekonomik ve sosyal gelişmelerin sürdürülmesi, adalet ve hukuk alanındaki gelişmelerin gerçekleştirilmesi, biçiminde özetlenebilecek ana çalışma konuları, Birleşmiş Milletler'in temel etkinlik alanları olarak ortaya çıkmaktadır. Barışın korunması için, saldırganlıkla mücadele, silahsızlanma ve çatışmaların barışçı yollardan çözümü ana etkinlikler olarak sürdürülmüştür. Birleşmiş Milletler'in kuruluşundan bu yana yarım yüzyıldan fazla bir dönem geçmesine rağmen dünyanın çeşitli bölgelerinde savaşların ve çatışmaların sürüp gitmesi, barışın sağlanması açısından bu örgütünde tıpkı Milletler Cemiyeti gibi başarısız kaldığını göstermektedir. Dünya çapında mutlak bir barışın sağlanması hâlâ bir düş olmanın ötesine gidememekte, uluslararası alanda rekabet ve çekişmeler sıcak çatışmalar düzeyinde patlak veren gelişmelere neden olmaya devam etmektedir.

Birleşmiş Milletler'in politik gelişmeleri destekleme görevi, ana statüsünde belirtilen maddeler doğrultusunda, toplumların çıkarlarının üstünlüğünün sağlanması ve gene bu doğrultuda her toplumun kendileri ile ilgili özelemlerini özgürce dile getirme şansının tanınması biçiminde gerçekleştirilmektedir. Bağımsızlık ve egemenlik, bir ülkenin uluslararası alanda varoluşunun ödüllendirilmesidir. Himaye yönetimi

ile beraber özerk olmayan ülkeler yönetimi gibi, Birleşmiş Milletler çatısı altında geliştirilen özel uygulamalar, ülkelerin ve ulusların kendi kendilerini yönetebilme düzeyine erişebilmelerinin genel Birleşmiş Milletler örgütü tarafından sağlanması ile ilgili bir fonksiyondur. 20. yüzyılın ikinci yarısında sömürge imparatorlukları tasfiye edilirken ve bağımsız devlet sayısı yirmilerden iki yüzlere doğru tırmanırken, Birleşmiş Milletlerin koruyucu kolları ve himaye yönetimleri önemli ölçüde geçiş görevi yapmışlardır. Başka ülkelerin manda ve himaye yönetimlerine son verilirken, Birleşmiş Milletler kendi sistemi çerçevesinde, yeni bağımsız olan ülkelere yardımcı olmuş ve geçiş aşamasında önemli görevler yerine getirmiştir. Bir anlamda siyasal sömürgeciliğe son verilirken, eski sömürgelerin devletleşmesi ve bağımsızlıklarına kavuşmaları, Birleşmiş Milletler sisteminin güvencesi altına alınmıştır. Tek bir emperyalist devlete bağımlılıktan kurtulan yeni devletler, Birleşmiş Milletler'in koruyucu kollarının desteği ile uluslararası alana açılabilmişlerdir. Bu örgütün çatısı altında meydana gelen oluşum ve uluslararası kuruluşların hepsi yeni devletlerin ve ulusların çeşitli gereksinimlerinin karşılanabilmesinde yardımcı olmuşlardır. Böylece sömürgelerin uluslaşması ve bağımsız devletleşmesi süreçleri tamamlanabilmiştir. 20. yüzyıldan çıkılırken, yeryüzünde iki yüz civarında devlet artık kendi kendini yönetebilir bir düzeye gelebilmiş ve Birleşmiş Milletler örgütüne bağımsız devlet olarak üye olabilmıştır.

Birleşmiş Milletler'in siyasal yardımlarının yanısıra, ekonomik ve sosyal alanlarda da bir hareket alanı olmuştur. Batının dışında kalan bütün ülkelerin hızla kalkınabilmeleri için gerekli olan teknik yardımlar, Birleşmiş Milletler kuruluşları aracılığı ile dünyanın her köşesine ulaştırılmaya çalışılmıştır. Asya ve Afrika ülkelerinin yoksulluktan ve çağ dışı yaşamdan kurtulabilmeleri için Birleşmiş Milletler öncü çalışmalar yapmış ve bir anlamda misyoner örgütü gibi hareket edilerek, bu ülkelerin kalkınmaları gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda insan haklarının uluslararası alanda güvence altına alınmasına öncelik verilmiş ve Birleşmiş Milletler'in çalışmaları bu ana amaca doğru yönelmiştir. İnsanın doğuştan gelen temel hak ve özgürlükleri uluslararası alanın temel taşları olarak benimsenmiş, ülkelerin kalkınmaları ile de temel hak ve özgürlüklerin gerçeklik kazanabileceği bir ortam yaratılmak istenmiştir. Sosyal ve ekonomik kalkınma ile beraber insan hakları alanındaki gelişmelerin birbirine paralel düzeyde gelişmesine dikkat edilerek uyumsuzlukların giderilmesine öncelik verilmiştir.

Adalet ve hukuk alanı da, Birleşmiş Milletler'in insanlığa yardım ettiği alanların içerisinde yer almaktadır. Ulusal yargıların üzerinde geçerli olacak bir uluslararası yargı sistemi ilk olarak gene Birleşmiş Milletler çatısı altında oluşturularak çalışmalara geçilmiştir. Uluslararası

.....
 : **Birleşmiş Milletler**
 : **örgütü 20. yüzyıldan**
 : **çıkıp 21. yüzyıla**
 : **girerken geçmişin ve**
 : **geleceğin iyi bir**
 : **değerlendirmesini**
 : **yapmak zorundadır.**
 .....

Adalet Divanı, ulusal sınırlarını ötesine geçen ve tüm insanlığı ilgilendiren suçlarda yetki sahibi olmuştur. İnsanlığa karşı işlenen suçlar cezasız bırakılmamış ve böylece dünya düzeninin daha hukuka uygun biçimde gelişmesi sağlanabilmiştir. Ülkeler arasında ki çekişme ve çatışma konuları da bu yoldan Uluslararası Adalet Divanına taşınmış ve savaş ya da

sıcak çatışma konusu olabilecek büyük ihtilâflar önlenmek istenmiştir. Ayrıca, uluslararası hukuk alanındaki sorunları sürekli olarak izlemek ve bunlar için çözüm üretmek üzere de Uluslararası Hukuk Komisyonu kurulmuştur. Birleşmiş Milletler'e üye olan devletlerin içinde bulunduğu hukuk sorunları bu komisyon tarafından incelenerek, ülkelere ve uluslara hukuk yardımı yapılmıştır. Böylece hem üye ülkelerin hem de dünya uluslarının barış içerisinde yaşamlarını sürdürebilmelerine katkıda bulunulmuştur. Gene bu doğrultuda bir başka kuruluş olarak Dostça İlişkiler Komitesi oluşturulmuş ve Hukuk Komisyonuna paralel çalışmalar içerisinde bulunmuştur. Çekişme konularının dostça çözümlere kavuşturulmasında bu komisyon etkili çalışmalar yapmış ve dünya barışına bu alanda da katkı üretilmiştir. Modern dünyanın daha fazla hukuk ve adalete kavuşabilmesi, Birleşmiş Milletlerin ana amaçlarından ve uğraşı konularından biri olmuştur.

Yarım yüzyıldan fazla bir süreyi geride bırakan Birleşmiş Milletler örgütü 20. yüzyıldan çıkıp 21. yüzyıla girerken geçmişin ve geleceğin iyi bir değerlendirmesini yapmak zorundadır. Modern Çağların en üst düzeyde bir insanlık örgütü olarak uluslararası alanda gündeme gelen Birleşmiş Milletler, yeni bir yüzyılın eşliğinde çeşitli müdahaleler ile başlatılan Post-modern Çağlarda devre dışı bırakılmaktadır. Modern çağlarda insanlığın, yaklaşık yirmi yüzyıllık birikimi üzerine kurulan bu uluslararası siyasal yapı, post-modernizm adına modern döneme son verilirken bir anlamda ortadan kaldırılma ve yavaş yavaş silinip gitme riski ile karşı karşıya bırakılmaktadır. Böylesine bir dönemecin ortasında, Birleşmiş Milletler'i yaratan dünya kamuoyu ve insanlık bilincinin daha aktif davranarak, bu konuyu yeterli bir düzeyde ele alması ve tartışması gerekmektedir. Ne var ki, uluslararası finans kapitalin kontrolü altındaki medya organları böylesine bir değerlendirmeye ve total düşünceye olanak bırakmayacak biçimde, kendi patronlarının çıkarları doğrultusunda bir küreselleşmeyi, yeni dünya düzeninin ve bu haksız ve adaletsiz dönüşümün perdesi olarak da post-modernizmi

insanlığın kafasına çakabilmenin çabası içerisindeyler. Dünya kapitalizmi; ulusların uyanması ve kendi çıkarlarının bilincine varması ile büyük bir tehlike altına sürüklendiği için, dünya kapitalizminin para babaları böyle bir oluşuma izin vermeyecek yeni bir baskı ve denetim düzenini küreselleşme adına bütün dünya uluslarına dayatmaktadır. Para babalarının ve dünya uluslarının çıkarları her geçen gün daha fazla karşı karşıya gelirken, dünya uluslarını hızla devre dışı bırakan, mikromilliyetçilik ile bunları parçalayarak ulusları tarihin çöplüğüne atan bir süreç küreselleşme ile örgütlenmekte ve zorla bütün ülkelere kabul ettirilmeye çalışılmaktadır.

İki büyük dünya savaşı sonrasında uluslararası örgütü olan Birleşmiş Milletler bir Soğuk Savaş dönemi kuruluşu olarak geride bıraktığı yarım yüzyıllık dönemi bilimsel olarak bir değerlendirme aşamasına gelmesi gerekirken, tümü ile dışlanma ve yok olmaya doğru sürüklenmektedir. Birleşmiş Milletler'in başardığı işler olduğu kadar, Soğuk Savaş döneminde ortaya çıkan bir çok ihtilâfta önemli sayılabilecek başarısızlıkları da olmuştur. Almanya gibi, insanlığın başına bela olacak bir faşist devlete karşı dünya barışı için kurulan Birleşmiş Milletler, bugün küreselleşme adına ülke ve ulus ötesi sermayenin faşizmi ile karşı karşıya bulunmaktadır. Bütün dünyayı kendi denetimi altına almak isteyen uluslararası faşizm eğilimleri kapitalist çevrelerde sürekli olarak varolmakta ve insanlığın barış içinde kardeşçe yaşabilmesini tehdit etmektedir. Almanya, İtalya ve Japonya üçgenine karşı kurulan Birleşmiş Milletler daha sonraları ABD-SSCB arasında yaşanan kutuplaşma döneminde dünya barışının güvencesi olmuştur. Ne var ki, uluslararası finans kapitalin evrensel faşizmi olarak gündeme gelen küreselleşme süreci içerisinde her geçen gün eski etkinliğini gösteremez bir duruma sürüklenmekten kurtulamamıştır.

Birleşmiş Milletler'in, emperyalist küreselleşme döneminde böylesine işlevsiz bir duruma sürüklenmesinin çeşitli nedenleri vardır. Özellikle, Soğuk Savaş döneminde ortaya çıkan bazı sorunların aşılmasında Birleşmiş Milletler yeterince etkili olamamıştır. Kendisine bağlı olan uluslararası kuruluşlar ile ABD-SSCB kutuplaşmasının aşılmasına katkıda bulunamamıştır. Batı ve Doğu bloklarının ayrı ayrı varlıklarını sürdürmeleri zaman zaman çatışma noktalarının ortaya çıkmasına neden olmuş, siyasal kutupların direnmeleri karşısında Birleşmiş Milletler bunları dostça çözümlere her zaman bağlayamamıştır. Bu nedenle, Soğuk Savaş döneminin kutuplaşmasının aşılmasında Birleşmiş Milletler örgütü yeterince etkin olamamıştır. Soğuk Savaş'ın geride kalmasına ABD-SSCB yakınlaşması neden olmuş ve bu süreci organize eden ABD özellikle, Birleşmiş Milletleri bu barış sürecinin dışında tutmuştur. ABD, kurucusu olduğu bir uluslararası kuruluşu

.....
Birleşmiş Milletler'in
genel merkezi
Amerika'da
bulunmasına rağmen,
ABD, dış politikasını
yürütürken sanki
böyle bir uluslararası
örgüt yokmuş gibi
hareket etmektedir.
 .....

dünya barış sürecinin dışında tutarak siyasal işlevini yitirmesine neden olmuştur. ABD'nin bu tutumu daha sonraları Sovyetler Birliğinin yıkılmasından sonra ABD'nin tek başına dünya egemenliğinin merkezi olarak ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bir anlamda, Birleşmiş Milletler'i geri plana iten kapitalist ABD, faşist Almanya'nın yapamadığı dünya egemenliği girişimini gerçekleştirme şansını elde etmiştir. İnsanlığın başına yeni bir faşist güç olarak gelmenin senaryolarını küreselleşme ya da yeni dünya düzeni olarak gündeme getiren ABD, kendi çıkarları için gerekli gördüğü her yere, askerî güçlerle müdahale ederek eski demokrasi şampiyonluğundan bile vazgeçmiştir. Uluslararası alanda istediği ülkeye müdahale etmenin ön hazırlıklarını tamamladıktan sonra ABD insanlığın başına her zaman her yerde bir anlamda eşkiya güç olarak tehdit unsuru kesilmiştir.

Birleşmiş Milletler'in genel merkezi Amerika'da bulunmasına rağmen, ABD, dış politikasını yürütürken sanki böyle bir uluslararası örgüt yokmuş gibi hareket etmektedir. ABD, yıllarca Birleşmiş Milletler'i kendi istediği doğrultuda yönlendirmenin çabası içerisinde olmuş, kendi çıkarlarını Birleşmiş Milletler kararı olarak insanlığın karşısına dayatmıştır. ABD istediği kararları çıkarttığı sürece ABD-Birleşmiş Milletler ilişkileri normal gelişmiş ama ABD'nin istediği kararlar Güvenlik Konseyi'nden ya da Genel Kurul'dan çıkmadığı durumlarda ABD, Birleşmiş Milletler kararlarını dinlememeye başlamıştır. Zaman zaman bu büyük devlet ile uluslararası kuruluş arasında gerginlik ortamları yaşanmıştır. UNESCO gibi Birleşmiş Milletler kuruluşundan kültür emperyalizmine karşı kararlar çıkınca, ABD Birleşmiş Milletler'e olan parasal katkılarını kesmiş ve kendisini yaratan İngiltere ile beraber Birleşmiş Milletler karşı politikalar izlemiştir. İngiliz İmparatorluğundan bu yana var olan Anglosakson egemenliğini her aşamada sürdürebilmek uğruna, kendi kurduğu Birleşmiş Milletler'e bile karşı çıkan ABD, bu uluslararası kuruluşun işlevsizleşmesinde önemli oranda rol oynamıştır. ABD'nin hukuk tanımayan tutumu bir anlamda Birleşmiş Milletler'in gölge bir kuruluş düzeyine düşmesine neden olmuştur.

Yıllarca Hitler'i ve Mussolini'yi söz dinlemeyen hukuka karşı çıkan faşist güçler olarak ilan eden ABD yönetimi, Soğuk Savaş yıllarında bu iki faşist lideri gölgede bırakacak derecede baskıcı, otoriter ve

saldırgan politikaların uygulayıcısı olmuştur. İnsanlığın barışı için son çare olarak gündeme gelen Birleşmiş Milletler örgütünün sürekli olarak dışlanması, barışı ortadan kaldırdığı gibi, ABD'yi de bir kovboy devlet olarak istediği yerler ya da alanlara müdahale etme konumuna getirmiştir. Hoşuna gitmeyen devletleri haydut devlet ilan ederek bunlara karşı savaş açma hakkını kendisinde gören ABD, kendisini dünyanın jandarması ilan ederek güvenlik gerekçesi ile uluslararası hukuku hiçe sayarak çıkarları doğrultusunda çeşitli ülkelere askerî güçlerle girme hakkını kendisinde bulabilmiştir. Özellikle dünya ekonomisinin stratejik maddesi olan petrolün olduğu ülkelere askerî güçlerle girerek bu ülkelerin petrollerine el koyma hakkını kendinde gören ABD, bu tutumunu mazur göstermek üzere bir çok bahanenin de hazırlayıcısı olmuştur. Sahip olduğu maddî ve teknolojik gücü kendi senaryoları ya da provokasyonları için kullanmaktan çekinmeyen ABD, kendisinin merkezinde olduğu bir dünya egemenliği düzeni kurma çabası içerisinde olurken, sürekli olarak Birleşmiş Milletler'i dışlamıştır. Kendi aleyhine Birleşmiş Milletler düzeninin de aynı zamanda yıkıcısı olmuştur. Finans kapitalin dünya sermaye devleti kurma düşleri ABD gibi bir dev ülkenin uluslararası hukuku çiğnemesine ve bu amaçla kurulmuş olan Birleşmiş Milletler'i devredışı bırakmasına neden olmuştur.

ABD'nin karşı kutup olan Sovyet sistemini çökerttikten sonra hiçbir söz dinlememesi ve dünya imparatorluğu kurma işine soyunması, bir anlamda Modern Çağların en üst düzeydeki insanlık örgütü olan Birleşmiş Milletler'in giderek işlevini yitirmesine giden yolu açmıştır. ABD hızlı hareket güçleri kurarak dünyanın her noktasına anında müdahale ederken, Birleşmiş Milletler'in Güvenlik Konseyi ve Genel Kurul gibi organlarının toplanması ve kararlar alması yavaş kalmıştır. ABD bu nedenle Birleşmiş Milletleri sürekli olarak hantal bir kuruluş olarak suçlamaktan geri kalmamıştır. Güvenlik Konseyi'nde yer alan Çin, Rusya, Fransa gibi büyük ülkelerin ABD'nin isteklerine karşı çıkışı ABD'nin kendi başına hareket etme eğilimlerini güçlendirmiştir. Genel Kurul'da üye olan dünya ülkelerinin temsilcileri uluslararası hukuka ve insanlığın ortak çıkarlarına göre aldıkları kararlar, ABD emperyalizminin önüne engel olarak çıkınca ABD, Birleşmiş Milletleri by-pass etmekte kendisini haklı görmüştür. Dünya finans kapitali ABD emperyalizmini kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirince, Birleşmiş Milletler'in uluslararası hukuka uygun çalışmaları anlamını yitirmiş ve kağıt üzerinde kalmıştır. Alman faşizminin insanlığın başına bela olmasını önleyen dünya gücü, uluslararası finans kapitalizmin ABD emperyalizmini kullanarak dünyanın önünü karartmasını ne yazık ki önleyememiştir.

Dünya finans kapitali, bütün dünyayı kendi egemenliğinde birleştirebilmek amacıyla küreselleşme programını gündeme getirmiştir. Bu

.....
 : **Dünya finans kapitali,**
 : **bütün dünyayı kendi**
 : **egemenliğinde**
 : **birleştirebilmek**
 : **amacıyla**
 : **küreselleşme**
 : **programını gündeme**
 : **getirmiştir.**
 .....

doğrultuda, bütün dünya devletlerini (buna ABD'de dâhildir), dünya uluslarını hatta dünya halklarını tasfiye edecek küreselleşme programı sermayenin büyük gücü ile uygulama alanına aktarılmıştır. Bu doğrultuda IMF ve Dünya Bankası, ABD aracılığı ile siyasal ve ekonomik araçlar olarak kullanılmaktadırlar. Bunların kullanılmasıyla içine girilen dönemde, ulusal ekonomilerle beraber ulusal devletler de tasfiye

edilmekte, uluslararası sermayenin önündeki sınırlayıcı tüm engeller temizlenmektedir. Böylece bütün dünyayı kendi ülkesine çevren büyük sermaye heryeri kendi pazarı ya da kendi çöplüğü durumuna getirme hakkını elde etmektedir. Şu an dünyada varolan devletlerin sayısı iki yüz civarındadır. Bu sayıyı önce beş yüzlere daha sonraları iki binlere ve en son olarak da beş binlere çıkartacak parçalama ve dağıtma programı küreselleşme adına zaman içerisinde işlemektedir. Beş milyar insanı beş bin kent devletinde toplayacak ve dünya ekonomisini beş yüz büyük tekelin eline bırakacak Dünya Sermaye İmparatorluğunu oluşturma senaryosu bugünlerde küreselleşme görünümü altında uygulamaya aktarılmaktadır. Bu süreç bütün dünya devletlerini tehdit ettiği gibi, en sonunda 11 Eylül olayları ile ABD'yi de tehdit etmiştir. Dünyanın en büyük gücüne karşı yapılan terörist saldırılar emperyalist amaçlı küreselleşmenin sona erdiğini açıkça göstermektedir. Uluslararası finans kapitalin bütün devletleri ve uluslararası hukuku devredışı bırakan imparatorluk kurma dönemi artık geride kalmıştır. Yeni dönemde, insanlığın tüm birikimi ile beraber uluslararası düzen ve dünyanın geleceği artık özgürce tartışılacaktır. Artık insanlık savaş ve terör ile yürüeyebilen emperyalist küreselleşmeyi yargılayacaktır.

Dünya yalnızca para babalarına bırakılmayacak kadar önemli bir gezegendir. Bu gezegenin geleceğinde bütün ulusların ve devletlerin eşit katılımı ile bir üst organ olarak oluşturulmuş olan Birleşmiş Milletlerin yeniden söz sahibi olması gerekmektedir. Ancak o zaman uluslar, halklar ve devletler varlıklarını koruyabilirler ve kendilerinin eşit olarak katıldıkları platformlarda ortak bir dünya düzenini başı içerisinde kurabilirler. Aksi taktirde sermayenin çıkarları doğrultusunda askerî müdahaleler birbirini izleyecek ve buna karşı tepki olarak da terör devam edecektir. 21. yüzyılın başlarında insanlığın artık bu konuları her türlü koşullanmanın ötesinde açıkça tartışmasının zamanı

gelmiştir. Emperyalist küreselleşme akımı Dünya Ticaret Örgütünü Birleşmiş Milletler'in yerine getirmek isterken, Birleşmiş Milletler buna karşı çıkmalı ve insanlığın geleceğinin yalnızca ekonomik çıkarlarla belirlenemeyeceğini bütün dünyaya anlatabilmelidir. Bunun için yeni bir Birleşmiş Milletler hareketine gereksinme vardır. Asya ve Afrika'nın mazlum ulusları bu doğrultuda biraraya gelmeli, Birleşmiş Milletler çatısı altında örgütlenmeli ve uluslararası finans kapitalin sermaye diktatörlüğünü kurma senaryosu olan emperyalist küreselleşmeye son vermelidir. Ancak bu aşamadan sonra daha adil ve eşitlikçi bir yeni dünya düzeni uluslararası hukuka uygun olarak kurulabilir.

Küreselleşme süreci günümüzde yıkıcı bir doğrultuda gelişmeler göstermektedir. 20. yüzyılın uluslaşma dalgası doğrultusunda yeryüzünde kurulmuş olan ulus devlet yapıları doğrudan doğruya küreselleşmenin yıkıcı etkilerinin tehditi altındadırlar. Böyle bir gelişme bütün dünyayı yıkıma ve doğal olarak da kaosa doğru sürüklemektedir. İki büyük dünya savaşının sonucunda dünya barışı için kurulmuş olan Birleşmiş Milletler'in gözünün önünde ulusal yapılar yıkılırken, insanlığın geleceğini kurtarmak ve barışı sürekli kılmak üzere oluşturulmuş bu uluslararası örgüt hiçbir şey yapamamakta ve önlem alamamaktadır. Böylesine bir durumun ortaya çıkmasında Birleşmiş Milletler kuruluşunun örgütsel yapısının, günümüz koşullarına uyum sağlayamaması ana nedendir. Güvenlik Konseyi'nde üye olarak varlıklarını sürdüren Rusya, Çin ve Fransa gibi ülkeler ABD'nin getirdiği her öneriye karşı çıktıkça, ABD'de Birleşmiş Milletler'i by-pass ederek yoluna devam etmeyi kendi çıkarları açısından daha uygun görmektedir. Ayrıca dünya uluslarının ve ülkelerinin temsilcileri, delegasyon statüsünde Birleşmiş Milletler örgütü içerisinde belirleyici bir konuma sahip oldukları için, dünya sorunlarını Birleşmiş Milletler'e taşımak ABD'nin hiç işine gelmemektedir. Kendisinin merkezinde olduğu bir dünya imparatorluğu ardında koşmakta olan ABD, Birleşmiş Milletler Genel Kurulları'nda ya da diğer yetkili organlarında konuları tartışmak istememekte, hiçbir itirazla karşılaşmadan istediklerini uygulamaya çalışan dünya diktatörlüğünü gerçekleştirmenin yollarını aramaktadır. ABD'nin istemediği ya da çıkarlarına aykırı düşen kararlar Birleşmiş Milletler organlarından çıktığı zaman, ABD sanki bu kararlar yokmuş gibi davranarak, dünyanın bu en büyük uluslararası kuruluşunun itibarını sifıra indirmekte ve Birleşmiş Milletler'in saygınlığı giderek azaldığı için, dünya ülkeleri üzerinde yönlendirici etki sağlayacak bir uluslararası mekanizmadan insanlık mahrum kalmaktadır. Birleşmiş Milletler'de olduğu gibi benzer durum bu kuruluşa bağlı olarak çalışan diğer uluslararası kuruluşlarda da ortaya çıkmaktadır. Bundan on yıl önce UNESCO Genel Kurulu'nda kültür emperyalizmini kınayan kararlar

.....
Emperyalist
küreselleşme artık
savaş ve saldırı
olmadan
yürüyememektedir.
 .....

çıkıldığı zaman ABD ile beraber Anglo-sakson dayanışması içerisinde hareket eden İngiltere, bu örgüte sağladıkları ekonomik katkıları keserek yaptırım uygulamışlardır. Böylece zengin ülkelerin, dünya uluslarının ortak örgütünün insanlığın genel çıkarlarına uygun çalışmasını engelledikleri açıkça görülmüştü. Eski emperyalist İngiltere ile yeni emperyalist ABD'nin ortak çıkarları uğruna, dünya barışı için oluşturulan bu uluslararası kuruluşu engellemesi, gelecekte büyük çıkar çatışmalarının ortaya çıkacağını açıkça kanıtlamıştır. Birleşmiş Milletler gibi bir büyük örgütün kurulması bile böylesine büyük bir çekişme sürecini önlemeye yeterli olamamıştır.

ABD, kendisinin merkezinde olduğu bir dünya imparatorluğunu küreselleşme adına kurmağa çaba gösterirken, dünya kapitalizmini kontrol eden uluslararası finans kapital de yavaş yavaş Dünya Ticaret Örgütü çatısı altında bir sermaye imparatorluğu kurma yoluna girmiştir. Dünya sermaye devleti ile dünyanın en büyük devleti olan ABD arasında 11 Eylül olaylarından sonra giderek artan bir çekişme ve çatışma netlik kazanmaktadır. ABD, bu çatışmayı dünya kamuoyunun gözlerinden kaçırmak üzere, terör gibi savaş gibi ya da haydut ülkeler gibi konuları ortaya atmakta ve üçüncü dünyanın yoksul ülkelerine karşı haksız bir savaşı, emperyalistler ve kapitalistler arasındaki ana çelişkileri gizleme doğrultusunda sürdürmeye çalışmaktadır. ABD, devlet olarak Birleşmiş Milletler'i arka plana iterken, dünya sermayesi de Dünya Ticaret Örgütü'nü öne çıkarmaktadır. Birleşmiş Milletler'e bağlı kuruluşlar olan IMF ve Dünya Bankası yavaş yavaş Birleşmiş Milletler'in denetiminden uzaklaşmakta ve uluslararası finans kapitalin oluşturmak istediği Dünya Ekonomik Devletini, Dünya Ticaret Örgütü'nün çatısı altında meydana getirmektedir. Böylesine bir süreç çatışma ortamını artırmakta ve gerginliği savaş aşamalarına doğru tırmandırmaktadır. Bu nedenle, insanlık barışa doğru değil ama savaşa ve kaosa doğru sürüklenmektedir. Ne yazık ki, emperyalist küreselleşme artık savaş ve saldırı olmadan yürüyememektedir.

Böylesine olumsuz bir sürecin önlenmesi için, Birleşmiş Milletler çatısı altında acil bir reforma gereksinme vardır. Güvenlik Konseyi'nin yapısı değiştirilerek, Almanya, Avusturalya, Türkiye, Hindistan, Japonya, Mısır ve Brezilya gibi büyük devletlerin kendi bölgelerinin temsilcileri olarak bu kurulun sürekli üyeleri olmaları sağlanmalıdır. Dünya Ticaret Örgütü bütünüyle Birleşmiş Milletler'e bağlı bir kuruluş

haline getirilmeli ve sermaye güdümünde yıkıcı küreselleşmenin çatı örgütü olmaktan çıkartılmalıdır. Birleşmiş Milletlerin dünyanın en üstün örgütü olması için güvenceli bir sistem kurulmalı ve Genel Kurul kararları kesin olarak uygulanmalıdır. Dünya ülkelerinin ve uluslarının bu örgütte daha etkin temsilini sağlayacak yeni bir yapılanma acilen gerçekleştirilerek, Birleşmiş Milletler'in daha aktif bir kuruluş olarak öne çıkması sağlanmalıdır. ABD gibi dev ülkelerin Birleşmiş Milletler kararlarına kesin olarak uymaları sağlanmalı, kararlara aykırı davranma halinde diğer büyük devletlerin öncülüğünde yaptırımlar uygulanarak dengelerin ve barışın bozulması önlenmelidir. Yeryüzündeki bütün askerî birlikler ve kuruluşlar kaldırılmalı ve dünya jandarması Birleşmiş Milletler çatısı altında kurularak savaşlar önlenmelidir. Dünyanın güvenliğinden bütünüyle Birleşmiş Milletler'in sorumlu olması sağlanmalıdır. Başlamış olan küreselleşme olgusunun bütün insanlığın ortak yararına sürdürülebilmesi için, dünya uluslarının eşit olarak katılım sağladığı Birleşmiş Milletler örgütünün bu değişim sürecinin merkezi olması sağlanmalıdır. Barışı ve insanlığı tehdit eden emperyalizm, ancak güçlü bir Birleşmiş Milletler'in bütün gelişmeleri kontrol etmesiyle önenebilecektir. Birleşmiş Milletler bütün sorunlara el koydukça ülkeler arası çatışmalar barış süreci içerisinde çözüme kavuşturulacak ve dünya devleti Birleşmiş Milletler çatısı altında gerçekleşebilecektir. Ancak bu yoldan emperyalist ve saldırgan küreselleşmenin önüne geçilebilecektir. Dünya ulusları ve devletlerinin eşit ve aktif katılımı ile sağlanacak yeni Birleşmiş Milletler yapılanması, her türlü emperyalizme, haksızlığa ve adaletsizliğe karşı dünya insanlığının güvencesi olacaktır. Ulus devletlerin eşit katılımı, kapitalist emperyalizmin dünya uluslarını yoketmesini önleyecektir. Hiçbir emperyalist çıkara alet olmayacak yeni Birleşmiş Milletler, tek dünya devletini kendi çatısı altında demokratik bir konfederasyon olarak gerçekleştirirse, o zaman insanlık daha adil ve eşitlikçi küreselleşmeye barış içinde sahip olabilecektir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- 1- Hüseyin Pazarcı, Uluslararası Hukuk, Ankara, Turhan Kitapevi, 2000.
- 2- Charles Chaumont, Birleşmiş Milletler, İstanbul, Cep Üniversitesi, 1994-1995.
- 3- Birleşmiş Milletler Türk Derneği Yıllıkları, Ankara, 1980-2000.
- 4- Richard Falk, Yırtıcı Küreselleşme, İstanbul, Küre Yayınları, 2001.
- 5- Yaşar Öztürk, "Birleşmiş Milletler 50 Yaşında", *Siyah Beyaz Gazetesi*, 26-27 Haziran 1996.
- 6- Berdal Aral, "Birleşmiş Milletler misyonunu yerine getiriyor mu?" *Zaman*, 27.02.2001.
- 7- İlker Maga, "Birleşmiş Milletlerin çürümüş cesedi", *Demokrasi*, 12.03.1996.
- 8- Turgut Tarhanlı, "Reşit olamayan Birleşmiş Milletler", *Radikal*, 13.12.2001.
- 9- Paul Hirst, Grahame Thompson, Küreselleşme Sorgulanıyor, Ankara, Dost Yayınları, 2000.
- 10- Barnett Rubin, Eşref Ghani, "BM Hemen Harekete Geçmeli", *Radikal*, 31.10.2001.